

Dragers van kwaliteit

Elders in dit blad staat een artikel over werken met leerlingen in ClubExtra. Daarin gaat het om kinderen die leerproblematiek of leerachterstand hebben. Op welke wijze worden zij geïntroduceerd in de bewegingsactiviteiten en hoe worden deze activiteiten gekozen. Welke rol is daarin voor lesgevers weggelegd? In dit artikel worden voorbeelden gegeven. Door: Corina van Doodewaard

*Een kind, een kind is zoveel meer
Dan een aanstaande dame of een aan-
staande heer
Wie niet in het kind het wonder ziet
Die snapt het hele liedje niet...*

(Toon Hermans)

ClubExtra kinderen

Op ClubExtra zitten 'allemaal hele leuke kinderen'. (Johan, 8 jaar). Voor deze jongen was dat kennelijk een bijzondere ervaring. In zijn toelichting gaf hij aan dat het vooral ging over met elkaar mee-

leven, geen nare opmerkingen en 'gewoon aardig doen'. Voor sommige kinderen is dat al een hele zegen: dat je er een beetje bij kunt horen en dat de anderen aardig tegen je doen. ClubExtra-kinderen zijn doorgaans trotse leden, die graag komen bewegen. Natuurlijk mogen we niet overslaan dat er nogal wat kinderen op ClubExtra zitten die naast hun bewegingsachterstand ook sociale problemen hebben en bijzonder gedrag vertonen. Sommige kinderen hebben een gediagnosticeerde ontwikkelingsstoornis zoals PDD NOS of

ADHD. In het begeleiden van ClubExtra-kinderen is het verhaal van het kind erg belangrijk.

ClubExtra activiteiten

De activiteiten die bij ClubExtra centraal staan, worden meestal gekozen vanuit mogelijkheden om goed te kunnen differentiëren. De arrangementen bieden mogelijkheden voor meerdere uitvoeringen en de activiteiten zijn uit te voeren op meerdere niveaus. Daarbij staan de begrippen oproepbaarheid en uitbouwbaarheid centraal. De oproep-

Geert zat boven in het wandrek en had het daar prima naar zijn zin. Hij overzag de gymzaal zittend op de bovenste sport van het wandrek waar hij eerst met veel genoeg naar toe was geklommen. Ik riep dat het tijd werd voor de afsluiting: allemaal even op de bank komen zitten! Maar Geert kwam niet, leek zelfs wat angstig te worden. Op herhaalde verzoeken van mijn kant, reageerde hij niet: want, zei hij, het kan niet.... Het kan niet is een boeiend zinnetje: wat kan er niet? Naar beneden klimmen? Weet je niet meer hoe het klimmen gaat? Vind je het ineens te moeilijk? Maar dat was niet het geval. Tuurlijk kan hij wel naar beneden klimmen, maar nu nog niet...kom dan zelf kijken! Naast Geert op de bovenste sport in het wandrek zag ik nóg niet wat er onmogelijk was voor hem. De andere kinderen liepen richting de bank, de spullen lagen nog in de zaal...het leek een les net als de andere. Wat was er toch aan de hand? "Kun je me uitleggen waarom het niet zo goed kan?," vroeg ik hem op zachte toon. "Ik kan het niet zo goed zien." "Nou, zie je ze dan niet lopen? De ratten? Ik kan niet naar beneden want er lopen nog allemaal ratten in de zaal!". Aansluiten betekent in dit geval dat ik de rationaliteit van Geert serieus neem: niet wijzen op de onzin van zijn verhaal vanuit mijn interpretatie, maar meevoelen met het feit dat je niet naar beneden kunt als daar allemaal ratten lopen. Samen moeten we een oplossing verzinnen voor dit probleem. Daarin staat Geert centraal: hij weet hoe we de ratten kunnen bestrijden...." "Wat moeten we doen?" vroeg ik hem dan ook, opnieuw zachtjes.. "Pgg.....doodschieten natuurlijk!" En dat hebben we gedaan. Eén voor een. Tot hij dacht dat ze allemaal weg waren. Ik schoot nog snel de allerlaatste dood en we zijn naar beneden geklommen. Allebei opgelucht dat de ratten verdwenen waren...Corina van Doodewaard, 2009

baarheid van de activiteiten heeft vooral te maken met de mate van lukken: de activiteiten moeten haalbaar zijn voor de kinderen en het hoofdprobleem van de activiteit moet oplosbaar zijn voor het kind. Activiteiten moeten voor kinderen betekenisvol zijn. Dat betekent dat een balanceeractiviteit uit moet dagen tot het zoeken en vinden van evenwicht ten opzichte van het verliezen van dit evenwicht. En dat betekent bijvoorbeeld ook dat het in een tikspel steeds spannend moet blijven of je wel of niet getikt zult worden. Als een hoofdprobleem oproepbaar blijft, is er een goed evenwicht tussen wel of niet halen. Zo is het niet te moeilijk voor het kind, maar ook niet te makkelijk. Wanneer een activiteit goed uitbouwbaar is zal steeds opnieuw gezocht kunnen worden naar mogelijkheden om het hoofdprobleem opnieuw te problematiseren. Je kunt verder ontwerpen binnen de activiteit om te zorgen dat het hoofdprobleem in een nieuwe setting (moeilijker of makkelijker) oproepbaar wordt. Zo kun je voor kinderen die het al heel makkelijk vinden om over een omgekeerde bank te lopen de bank een beetje schuin op laten lopen om het balanceerprobleem opnieuw in beeld te brengen. Zo kun je voor kinderen die in een tikspel steeds snel getikt worden een vrijplaats in het veld maken om ze meer tijd te geven om een goed weggetje in het tikgebied te zoeken (zodat het hoofdprobleem wel of niet getikt worden weer opnieuw spannend is geworden). In het begeleiden van kinderen bij ClubExtra is de kunst van het lesgeven vooral om voor elk kind deze oproepbaarheid te bewaken. Jezelf steeds af te vragen of het hoofdprobleem voor het kind opgelost kan worden, of het ook vaak genoeg lukt. Daarvoor is het nodig om ontwerpend les te geven: de situatie steeds op maat te kiezen van het kind of zo aan te passen dat de activiteit op maat van het kind komt. Doorgaans zijn kinderen hierin zelf ook ontwerpers: passen ze zelf ook de activiteiten wel aan aan hun

eigen mogelijkheden. Voor veel ClubExtra-kinderen duurt dat echter wel een tijd. De lesgever is hierin cruciaal: er wordt professioneel maatwerk van hoogstaande kwaliteit gevraagd.

ClubExtra contexten

In het begeleiden van kinderen en activiteiten speelt ook de ClubExtra-context een grote rol. Heel concreet kan het hier gaan om de zaal, de spullen, de weg ernaar toe, maar het gaat ook over de groepssamenstelling, de sfeer en de andere kinderen. Welke afspraken gelden

ClubExtra lesgever

Bijzondere contextfactor is natuurlijk de lesgever; het kind voert en leidt weliswaar zijn eigen ontwikkeling; hij is daarin erg afhankelijk van de uitdagingen die hem in zijn omgeving worden geboden. Een docent die goed aan kan sluiten bij de 'zone van de naaste ontwikkeling' is voor een kind erg waardevol om weer nieuwe ontwikkelingskansen te kunnen krijgen. Lesgevers moeten zich bij het begeleiden van ClubExtra goed realiseren wat daarin van belang is. We verzamelen dat in

FOTO: ANITA RIEMERSMA

er en welke rituelen zijn er gekozen in de les? Deze context heeft grote invloed op het gedrag van de kinderen en de wijze waarop activiteiten kunnen worden uitgevoerd. Als het beste vriendje van ClubExtra ziek is, zal het meedoen aan ClubExtra deze week heel anders zijn. Sommige kinderen hebben erg veel baat bij een opstartceremonie: dat je bij binnenkomst altijd zelf mag spelen, maar dat de groep daarna even samen wordt geroepen op de mat en er besproken wordt wat er vandaag gaat gebeuren. Het doorbreken van zo'n ritueel maakt dat sommige kinderen minder goed uit de voeten kunnen in de les. Het begeleiden bij ClubExtra is dan lastiger geworden door een contextvariabele die veranderd is.

drie begrippen: rationaliteit, ruil en deelvertrouwen (Rebergen & Maan, 1988).

Rationaliteit, Ruil en Deelvertrouwen
Om goed te kunnen begrijpen hoe een kind handelt, denkt, voelt en wat hij wil, is het belangrijk om de rationaliteit van het kind te achterhalen. Je te verdiepen in de wijze waarop een kind de werkelijkheid om zich heen ervaart en welke ankerpunten daarin belangrijk zijn. Je eigen ideeën en interpretaties over het gedrag van het kind los te laten en je te verdiepen in de wereld van dit kind. In feite aan te sluiten bij de wijze waarop dit kind de wereld ervaart en beleeft om er vervolgens ook idee van te krijgen hoe je hierin kunt aansluiten en invoegen.

Sjon vond het geweldig bij de skateboardbaan: trouw stond hij steeds op zijn beurt te wachten met het groene skateboard. Als hij aan de beurt was reed hij eraf, pakte het board op en ging achter Chantal weer in de rij staan. Drie kinderen, drie skateboards... niks aan de hand. Tot Adam er ook bij kwam staan. Hij sloot aan in de rij, kreeg het board van Niels toen hij aan de beurt was en reed eraf. Twee minuten later was Sjon helemaal woest!! Totaal door het lint sloeg hij de kinderen in het groepje en rende hij in het rond. Wat was er gebeurd? Ik besloot om Sjon mee te nemen en op een stoel in de berging te zetten. Eerst maar even kalmeren... Toen ik later met Sjon het verhaal reconstrueerde, bleek hij vooral zo boos omdat andere kinderen nu ook op zijn groene skateboard wilden: meer dan drie kinderen betekende ook ruilen van skateboard. En dat was niet wat Sjon wilde: als hij aan de beurt was moest hij op het groene skateboard. Zo was het de hele tijd al gegaan. Ruilen van skateboard met andere kinderen: voor Sjon nog een brug te ver.. Hier moeten belangen worden geruild en naar een oplossing worden gezocht. Als Sjon steeds op het groene skateboard mocht, zou de ruzie verdwijnen. Maar de andere kinderen hebben ook zin in skateboards – hen maakt de kleur van het board niets uit maar wel of iedereen eerlijk op zijn beurt wacht. In de oplossing moeten de belangen van Sjon (alleen op de groene skateboard), de belangen van de andere kinderen (gaan als je aan de beurt bent) en mijn belangen (geen ruzie, veel leeransen) gediend worden. Samen met de kinderen vond ik de volgende oplossing: Als Sjon aan de beurt was en het groene skateboard was net geweest, dan zou hij een beurt overslaan zodat het board weer terug in de rij was. Hij zou dan de groene krijgen en kon weer rijden van de baan. Als hij klaar was, gaf hij het board aan een ander kind. Uiteindelijk liep het prima: de andere kinderen hadden geen last van de oplossing: sterker nog – die waren trots op deze regeling! Trouw hielpen ze Sjon als hij aan de beurt was om met zijn groene skateboard van de baan te rijden... Corina van Doodewaard, 2009

Hoe je vanuit dit begrip het kind kunt helpen om aansluiting te vinden in de activiteiten met de groep kinderen om hem heen. En soms leidt dat tot onverwachte ervaringen...

Werkelijk aansluiting zoeken bij de kinderen om van daaruit te kunnen werken binnen ClubExtra, betekent het kind in zijn rationaliteit leren kennen. Begrijpen hoe het kind de situatie definieert. Begrijpen welke leertaken het kind voor zichzelf construeert (Van Driel & Koekoek, 2005/2006). Binnen het lesgeven staan meerdere belangen centraal: die van het kind, die van de groep, die van de lesgever. En die belangen kunnen soms van elkaar verschillen. Bijvoorbeeld wanneer een kind vooral op de schommel wil blijven schommelen en er nog anderen te wachten staan... Of wanneer een kind na drie mislukte pogingen bij het mikken wegloopt en de lesgever kansen ziet als het mikdoel een beetje groter is (en graag wil dat het kind het nogmaals probeert).

De kunst van goed lesgeven is ook de kunst van het onderhandelen: het ruilen van belangen. Dat betekent allereerst dat de belangen door de lesgever goed moeten worden ingeschat: wat is er voor het kind belangrijk in deze situatie? En wat is mijn eigen belang?

Een veilig en betrouwbaar leerklimaat is onder alle omstandigheden het beste wat je een kind kunt bieden. Dat geldt natuurlijk ook voor ClubExtra. Ook

hierin speelt de lesgever een belangrijke rol. Veilig en betrouwbaar heeft te maken met vertrouwen. Ben je in je professionaliteit te vertrouwen voor het kind? Als jij de hulpverlener bent in een situatie, bied je dan de juiste hulp? Vang je een kind op dat valt? Doe je wat je zegt en zeg je wat je doet? Is een ritueel een echt ritueel? Krijgt een kind de mogelijkheden om vanuit zijn psychologische basisbehoeftes te werken? Kan hij bouwen aan relaties, krijgt hij mogelijkheden om competenties te verwerven en wordt hij gestimuleerd om autonomie te ontwikkelen? (van Doodewaard, 2007, Stevens, 2004).

Het vertrouwen dat we hierin willen geven en van kinderen hopen terug krijgen, richt zich vooral op de context van ClubExtra. Daarin is er sprake van deelvertrouwen. In dit milieu waarin het kind zich met jou als lesgever bevindt, moet jij te vertrouwen zijn. Hoe dat in de andere milieus gaat (privé, in een andere werksituatie, in een andere les) is nu niet aan de orde.

Afsluiting

In het begeleiden van kinderen in de activiteiten van ClubExtra spelen meerdere aspecten een rol. Daarin zijn vooral de lesgevers cruciaal. Onlangs bleek uit onderzoek dat het succes van ClubExtra voor een groot deel bepaald wordt door het kindgerichte werken in de groep, het aanbieden van een gedifferentieerd activiteiten aanbod en het

werken met vakbekwame lesgevers (van Doodewaard & Bosscher, 2009).

De lesgevers van ClubExtra: dragers van de kwaliteit.

Literatuur

- Doodewaard, C.L. van (2007). 'Het succes van ClubExtra'. In *Lichamelijke Opvoeding*, 14, p. 34-37.
- Doodewaard, C.L. van & Bosscher, R.J. (2009). *Succesbepalende factoren van ClubExtra Zwolle voor kinderen met bewegingsachterstand*. Zwolle: Christelijke Hogeschool Windesheim (in voorbereiding).
- Driel, G. van & Koekoek, J.H. (2005) 'Het construeren van leertaken in bewegingsonderwijs(1)'. In *Lichamelijke Opvoeding*, 7, p. 30-34.
- Driel, G. van & Koekoek, J.H. & Stegeman, H. (2006). 'Het construeren van leertaken in bewegingsonderwijs(2)'. In *Lichamelijke Opvoeding*, 14, p.33-35.
- Rebergen, G.R. & Maan, C.R. (1988). *Activiteitsdenken. Poëतिक rond het veranderende in bewegingsonderwijs, -therapie en daarbuiten*. Deventer, Veessen: eigen beheer.
- Stevens, L. (2004). *Zin in school*. Amersfoort: CPS.

Dit artikel is geschreven in opdracht van Gehandicaptensport Nederland ten behoeve van de ClubExtra opleiding februari 2009

Correspondentie:
corina@vandoodeewaard.com